

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

คุณสมบัติสำคัญบางประการหนึ่งที่ทำให้คนแตกต่างกันกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ คือขีดความสามารถในการเรียนรู้ และกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของคนเราก็คือ “การศึกษา” (สมาน อัครภูมิ, 2551, หน้า 16) ซึ่งการศึกษาเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้ จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า” กล่าวคือ สภาพความเป็นอยู่ของสังคมใด ๆ เป็นสภาพสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้น ๆ (นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์, เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า และชัตเจน ไทยแท้, 2545, หน้า 1)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติและตามนโยบายของรัฐ โดยเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่สามารถทำให้นโยบายของรัฐเห็นผลการปฏิบัติที่เป็นจริงเกิดขึ้น และมีหน่วยงานระดับที่สูงกว่าสถานศึกษา รับผิดชอบร่วมกันทั้งในระดับกรม จังหวัด อำเภอ หรือระดับเขตการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานและหลายระดับรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา แต่สถานศึกษาถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการผลของการจัดการศึกษา จะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา (จันทรานี สงวนนาม, 2551, หน้า 121) จะเห็นว่าสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ต้องมีภารกิจหลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับและประเภทของการศึกษานั้น ด้วยภารกิจหลักดังกล่าวข้างต้นนั้น สถานศึกษา (ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรทุกฝ่าย) ต้องพยายามดำเนินงานให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ให้จงได้ การดำเนินงานให้ได้ผลดังกล่าวต้องอาศัยการดำเนินการที่ถูกต้อง (อาศัยหลักวิชาการศึกษา อาศัยการทำงานที่เป็นระบบ อาศัยความตระหนักว่าต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ) และอาศัยความตั้งใจจริง (กมล ภูประเสริฐ, 2545, หน้า 1-2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 24 กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย (ดวงกมล สิ้นเพ็ง, 2551, หน้า 7) จะเห็นว่าบทบาทสำคัญโดยทั่วไปของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาคือ การวางแผน จัดทำหลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน จัดและบริหารชั้นเรียน จัดและดูแลรักษาอุปกรณ์ อาคารสถานที่ บริหารงานวิชาการ การเงิน บริหารงานบุคคล ดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (ปรัชญา เวสารัชช, 2545, หน้า 47) ดังนั้น การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นงานที่ผู้บริหารต้องเข้าใจและใส่ใจในการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดให้จงได้ (สมาน อัครภูมิ, 2551, หน้า 19)

จากปัญหาดังกล่าวในฐานะที่ผู้ศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในแต่ละแห่งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 นั้นมีบทบาทตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวอย่างไรบ้างที่จะมีแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะได้ทราบถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ช่วยแก้ปัญหา และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการสอนของครูผู้สอน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้ทราบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน
2. ทำให้ได้นำผลของการเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน โดยจำแนกตามสถานภาพเพศ จำแนกตามประสบการณ์การสอนมาเป็นข้อเสนอแนะต่องานด้านการศึกษา และการบริหารสถานศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษาค้นคว้านี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ในปีการศึกษา 2552 โดยศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน จำแนกได้ 3 ด้านดังต่อไปนี้

- 1.1 ด้านการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.2 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.3 ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

2.1.1 เพศ จำแนกเป็น

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.2 ประสบการณ์การสอน จำแนกเป็น

- 1) 0-5 ปี
- 2) 6-10 ปี
- 3) 11-15 ปี
- 4) 16 ปีขึ้นไป

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนะของครูผู้สอนที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน จำแนกเป็น

- 2.2.1 ด้านการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.2.2 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 2.2.3 ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 จำนวน 162 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 จำนวน 114 คน ซึ่งได้จากการใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบวิธีการจับฉลาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง หน้าที่และการกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยจัดการเรียนการสอนระดับช่วงชั้นที่ 3 - 4 และเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2552

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษา โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับช่วงชั้นที่ 3 - 4 และเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2552

ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2552 ที่มีต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จัดการเรียนการสอนระดับช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2552

การส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นส่งเสริมนักเรียน 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้มีการประชุมครูผู้สอนเพื่อปรึกษาและชี้แจงนโยบายแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มอบนโยบายให้ครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถทางด้านปัญญา ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) ส่งเสริมวิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ มอบนโยบายให้ครูมีการวางแผนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้โดยมีครูเป็นผู้อำนวยการความสะดวก สนับสนุนให้มีการประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ประเมินสภาพจริงกับผู้เรียน) สนับสนุนยกย่องผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการสร้าง , การพัฒนาหรือใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้มีการประชุมครูผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรึกษาและชี้แจงนโยบายแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งเสริมให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุดทุกวัน ส่งเสริมให้มีครูบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจ และอำนวยความสะดวกค้ำค้ำของนักเรียนได้ ส่งเสริมให้มีสถานที่จัดไว้เป็นสัดส่วน ส่งเสริมให้มีการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักใช้ห้องสมุดและรักการอ่าน สนับสนุนให้ครูรู้จักใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้ำค้ำเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูใช้ห้องสมุดประกอบการจัดการเรียนการสอนเพื่อประโยชน์กับนักเรียน ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ส่งเสริมให้มีการสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการซักถามและสนทนา ส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการเรียนรู้เป็นหมู่คณะ สร้างระบบเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีการสร้างพลังให้บุคคลไปสู่วิสัยทัศน์การร่วมมือ ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงองค์การให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

3. ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้มีการประชุมครูผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรึกษาและชี้แจงแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งเสริมให้มีการจัดสรรงบประมาณเข้ามาสนับสนุนด้านคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะจากการคอมพิวเตอร์มาบูรณาการที่หลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำผลที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ครูผู้สอนเพศต่างกันมีทัศนคติต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนแตกต่างกัน
2. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันทำให้มีทัศนคติต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนแตกต่างกัน

ดังนั้นกรอบแนวคิดของการศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้
ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน มีดังนี้

ตัวแปรต้น

ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน
เพศของครูผู้สอน
- ชาย
- หญิง
ประสบการณ์ในการสอนของครู
- 0-5 ปี
- 6-10 ปี
- 11-15 ปี
- 16 ปีขึ้นไป

⇒

ตัวแปรตาม

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน
1. ด้านการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ
2. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
3. ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า